

Avdelningen för analys
Katarina Popovic
katarina.popovic@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Socialstyrelsens yttrande över Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken

Kulturdepartementets dnr. Ku2020/01895

I detta yttrande kommer Socialstyrelsen att begränsa kommentarerna till de förslag till åtgärder som direkt berör myndigheten. Socialstyrelsen lämnar härmed följande synpunkter på dessa förslag:

- Socialstyrelsen anser att förslaget om uppdragsutbildningar inom vuxenutbildningen för att möta samiskspråkig kompetens inom omsorgsyrken behöver förtydligas.
- Socialstyrelsen avstyrker förslaget att myndigheten ska ansvara för att utveckla en intensivutbildning för blivande och nyblivna föräldrar i barns språkinläring.
- Socialstyrelsen avstyrker förslaget att myndigheten ska förtydliga inbörden av 18 § i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen) genom allmänna råd.
- Socialstyrelsen avstyrker förslaget att myndigheten ska få i uppdrag att göra attitydförändrande insatser hos allmänheten i syfte att stärka de samiska språken.

3.7. De samiska språken i yrkeslivet

Yrkesutbildning ger samisk kompetens

Bristerna i kompetensförsörjningen vad gäller samiskspråkiga medarbetare inom ett flertal yrken och sektorer är beskrivet i flera utredningar och sammanhang. Som framgår av handlingsprogrammet har inte heller kommunerna tagit initiativ till att anordna yrkesvuxenutbildningar för att säkra kompetensförsörjningen av samiskspråkig personal. En lösning skulle därför kunna vara att anordna uppdragsutbildningar så som föreslås i handlingsprogrammet. Socialstyrelsen menar dock att det inte framgår tydligt vilka kompetensbehov som förslaget ska möta. Begreppet omsorgsyrken som nämns i förslaget är ett vitt begrepp som rymmer många olika yrkeskategorier och det är oklart vilken nivå ut-

bildningarna avser, både yrkesmässigt och språkligt. Det är viktigt i sammanhanget att påpeka att det inte är önskvärt att kompromissa med yrkeskompetensen oavsett vilken yrkeskategori det handlar om. Socialstyrelsen menar därför att förslaget behöver utredas mer och avgränsas men att en sådan fördjupad analys bör kunna göras av Skolverket i samråd med Socialstyrelsen.

3.9. Livslångt lärande – kompletterande åtgärder

Intensivutbildning för blivande eller nyblivna föräldrar

I handlingsprogrammet görs bedömningen att blivande eller nyblivna föräldrar som fattar beslut att välja samiska som språk i hemmet, behöver stöd och utbildning. Ett sådant stöd ska både kunna handla om intensivutbildning i samiska och om att få utbildning i metoder för språkinläring hos barn. Den åtgärd som Socialstyrelsen föreslås få ansvar över syftar till att utveckla en intensivutbildning för blivande och nyblivna föräldrar i barns språkinläring och möjliga strategier och metoder för att använda språken hemma. Vidare föreslås att utbildningen på sikt kompletteras med en snabbkurs i samiska.

Socialstyrelsen menar att denna åtgärd ligger utanför myndighetens ansvarsområde. Socialstyrelsen arbetar i första hand med att ge stöd åt beslutsfattare och personal inom myndighetens verksamhetsområden. I de fall vi vänder oss direkt till allmänheten är det i huvudsak i form av information. Inom detta område skulle det kunna handla om stöd och vägledning till personal vid BVC och MVC i deras arbete med att bistå föräldrarna.

Förtydliga formuleringen hela eller väsentlig del av äldreomsorg på samiska

I handlingsprogrammet föreslås att Socialstyrelsen genom att ta fram allmänna råd ska förtydliga begreppet ”väsentlig del” avseende 18 § i minoritetslagen som handlar om rätten till äldreomsorg på minoritetsspråk. I författningskommentaren till den nuvarande lydelsen i 18 § anges att vad som utgör en väsentlig del av verksamheten måste avgöras utifrån en helhetsbedömning och att bedömningen kan behöva göras på olika sätt beroende på omsorgens form och omfattning. Utöver en beskrivning av vad som måste ges betydelse vid bedömningen av vad som utgör en väsentlig del räknas även ett antal bör-satser upp (regeringens proposition 2017/18:199, En stärkt minoritetspolitik, s. 96). På motsvarande sätt anges i författningskommentaren till minoritetslagen på vilket sätt det kan förväntas att de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet särskilt ska beaktas i verksamheten (prop. 2017/18:199 s. 97). Mot bakgrund av att det redan framgår av förarbetena till minoritetslagen vad lagstiftaren avser med begreppet *väsentlig del* samt hur kommunen kan beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet, ser inte Socialstyrelsen att det finns utrymme att ytterligare förtydliga detta genom allmänna råd.

I samband med att ändringarna i minoritetslagen började gälla den 1 januari 2019 tog Socialstyrelsen fram ett meddelandeblad som beskriver de olika paragraferna och relevanta förarbetsuttalanden (Nationella minoriteter och minoritetsspråk, nr 7/2018).

6. Synliggörande och statushöjning

Attitydförändrande insatser bland allmänheten

Socialstyrelsen anser att det är viktigt att staten och myndigheterna bidrar till att bryta stigman kring samiskan och stötta språkanvändarna. Här har myndigheterna en viktig roll att spela och Socialstyrelsen bidrar genom att arbeta för att implementera minoritetslagen i vår verksamhet. Myndigheten arbetar kontinuerligt med att ge information och ta fram eller synliggöra stödmaterial som uppmärksammar de särskilda rättigheter som rör nationella minoriteter och urfolket samerna. Att jobba med attitydförändringar gentemot allmänheten faller generellt utanför Socialstyrelsens ansvarsområde. Vi ser dock att det finns ett behov av information riktad till hälso- och sjukvård och socialtjänst i syfte att uppmärksamma vikten av stöd till språkanvändare.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande generaldirektören Urban Lindberg. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Natalia Borg, avdelningschefen Erik Höglund och enhetschefen Eva Wallin deltagit. Utredaren Katarina Popovic har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Urban Lindberg